

Посилання на статтю

Середіна О.Г. Контекстний підхід до управління змістом спільних навчальних проєктів / О.Г. Середіна // Управління проєктами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2010. – № 4(36). – С. 147-152. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/36/10sogsnp.pdf>

УДК 005.81

О.Г. Середіна

КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЗМІСТОМ СПІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Дано визначення введеного терміну «спільний навчальний проєкт». С позиції сутності цього терміну розглянуто алгоритм розробки нових освітніх продуктів з урахуванням контекстного підходу. Рис. 1, табл. 1, дж. 9.

Ключові слова: спільний освітній простір, спільний ринок праці, спільний навчальний проєкт, освітній продукт, контекст планування проєкту.

Е.Г. Середина

КОНТЕКСТНЫЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ СОДЕРЖАНИЕМ СОВМЕСТНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ

Дано определение введенного термина «совместный образовательный проєкт». С позиции сущности этого термина рассмотрен алгоритм разработки новых образовательных продуктов с учетом контекстного подхода. Рис. 1, табл. 1, ист. 9.

E.G. Seredina

THE CONTEXTUAL APPROACH TO SCORE MANAGEMENT OF THE JOINT EDUCATIONAL PROJECT

Definition of the entered term «the joint educational project» is given. From a position of essence of this term the algorithm of development of new educational products taking into account the contextual approach is considered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний стан вищої освіти не задовольняє ні державу, ні суспільство, ні роботодавців. Доказом тому є численні статистичні дані та думки як самих представників освіти, так і споживачів. В більшому ступеню незадоволення збільшується, коли наші випускники (а не окремі їх представники) намагаються працевлаштуватись за кордоном за спеціальністю. Проблема приведення освіти у відповідність до вимог сучасного та найближчого майбутнього складна та багатопланова [1]. Досягти цього результативно та ефективно можна лише застосовуючи методологію управління проєктами [2]. На сьогоднішній день методологія управління проєктами, на жаль, лише частково застосовується у вітчизняних вищих навчальних закладах при проєктуванні освітньої послуги, хоча, управління проєктами, як ефективна методологія управлінської діяльності ВНЗ була визнана Міністерством освіти України ще в 1996 році [3].

Процес проектування освітньої послуги є одним з найбільш регламентованих процесів в системі вищої освіти України. Зміст вищої освіти визначається державою в директивному порядку. При цьому, при можливості де-юре, де-факто не враховуються інтереси конкретних підприємств-роботодавців як вітчизняних, так і зарубіжних, які сьогодні формують єдиний ринок праці. Відсутні прямі зв'язки між вищою школою та сферою виробництва. Це веде до створення розриву між якістю підготовки спеціалістів і професійними якостями працівників інтелектуальної праці, які необхідні підприємству в сучасних умовах економіки знань для ефективного функціонування розробки.

Аналіз останніх досліджень, в яких запропоновано рішення проблеми, і виділення невирішеної її частини. Останнім часом з'являється багато робіт, які присвячуються застосуванню методології управління проектами як в цілому до вищої освіти так і окремим аспектам діяльності вищих навчальних закладів. В [4] розглядаються особливості застосування методології управління проектами до модернізації вищої освіти, класифікація проектів розкрита в [5,6]. Окремі процеси управління проектами стосовно управління якістю в освітніх проектах вивчені в [7,8]. Однак, на сьогодні не повною мірою враховуються потреби кінцевих споживачів освітніх продуктів – замовника з єдиного ринку праці.

Тому **метою статті** є аналіз існуючих форм взаємозв'язку вищої освіти та єдиного ринку праці, а також формалізація алгоритму розробки нових освітніх продуктів, орієнтованих на інтереси замовників з єдиного ринку праці.

Основна частина дослідження. Освітня діяльність, на відміну від інших областей економіки, є найбільш специфічною. Головна її особливість полягає в тому, що основною метою роботи вищого навчального закладу є підготовка спеціалістів, а отримання доходів від позабюджетних операцій і формування прибутку виступає скоріше допоміжною функцією, яка дозволяє ВНЗ забезпечити виконання своїх першочергових завдань. Підприємства, зацікавлені в підготовці висококваліфікованих кадрів можуть бути джерелом залучення додаткових коштів до ВНЗ, бо вдале функціонування підприємства безумовно залежить від правильної початкової орієнтації. Успішно розвиватися підприємство зможе лише в тому випадку, коли його працівники будуть відповідати за своїми характеристиками поточним і перспективним потребам підприємства, тенденціям розвитку відповідної галузі промисловості. Як свідчать дослідження, на сьогоднішній день в цій галузі спостерігається лише часткова відповідність.

Державні освітні стандарти, ліцензування, інструкції, фактично стандартизована форма опису послуги (навчальний план, календарний графік і робочі програми), система акредитації – все направлено на уникнення системних помилок. В такому випадку всі освітні послуги повинні бути схожими і саме цьому дуже часто до проектування послуги ВНЗ відносяться формально, хоча теорія управління свідчить про те, що якість в основному закладається при проектуванні послуги [9].

Помилка, яка найбільш частіше зустрічається при проектуванні освітньої послуги полягає в тому, що сучасні університети не націлені на роботодавця, бо готувати спеціаліста для роботодавця – значить звузити підготовку. В національному масштабі, коли мова йде про підготовку елітних спеціалістів з цим важко не погодитись. Разом з цим неможна не враховувати той факт, що націлені на роботодавця освітні системи США, Японії, країн ЄС забезпечили економічні успіхи цих країн.

Результати аналізу закордонного та вітчизняного досвіду розвитку та взаємодії ВНЗ та підприємств в межах приватних та державних ініціатив вказано в табл. 1.

Таблиця 1

Форми взаємозв'язку вищої освіти та ринку праці за кордоном

№	Форма взаємозв'язку	Країна
1	Постійний контакт ВНЗ з ринком праці з метою дослідження його вимог та змін	США
2	Врахування потреб замовника з єдиного ринку праці при розробці навчальних планів. Постійне оновлення знань та навичок спеціалістів внаслідок їх старіння	США, Італія, Франція
3	Оцінка успішності навчальних програм в підготовці випускників в подальшому житті. Періодичні дослідження професійної кар'єри випускників (чи був отриманий в ВНЗ досвід достатнім для оволодіння професією). Використання результатів для оцінки і подальшого корегування програм	США
4	Розвиток партнерських зв'язків школа-ВНЗ-підприємство, які включають в себе: - організацію стажувань на підприємстві; - внесок підприємств в модернізацію навчального обладнання; - участь професіоналів в процесі навчання	Франція, США, Німеччина
5	Навчання на підприємстві, як ключовий елемент професійної освіти (стажування, практика тощо)	Франція, Бельгія, Голландія
6	Угоди між ВНЗ та компаніями про терміни підписання формального акту про працевлаштування	Японія

В Україні спостерігаються деякі аналогічні тенденції, але вони носять скоріше хаотичний, інтуїтивний характер.

На етапі проектування ВНЗ відповідає на складні питання: скільки і яких спеціалістів треба підготувати, які знання, навички та вміння випускників будуть затребуваними на ринку праці через 4-5 років, чи в змозі вищий навчальний заклад якісно реалізувати проект і т.ін.

Одним з положень Болонського процесу є мобільність студента та вже фахівця в єдиному освітньому просторі та на єдиному ринку праці. Ці переваги можуть бути реалізовані в повній мірі, якщо процес навчання буде їх враховувати. Для цього доцільно ввести таке поняття як спільний навчальний проект. Це різновид освітнього проекту, в якому перелік і зміст робіт (навчальних дисциплін) визначається з урахуванням державних освітніх стандартів та особливостей майбутнього єдиного ринку праці. Особливістю єдиного ринку праці є перетин різних культурних контекстів. Це і визначає певну загальну специфіку таких проектів.

Сьогодні на міждержавному рівні стосовно єдиного освітнього простору прикладається багато зусиль щодо погодження рамок кваліфікацій, які не відображають національні особливості. Тому за формальними ознаками ВНЗ готують фахівців, які відповідають лише погодженим компетенціям на ринку праці, але не враховують культурної компоненти, що в свою чергу є суттєвим гальмом на шляху до впровадження фахівця до тієї культури, де він буде працювати. Саме тому кожен ВНЗ сьогодні повинен враховувати культурну компоненту при навчанні майбутнього фахівця.

Для того, щоб створити послугу, орієнтовану на запити єдиного ринку праці, треба чітко усвідомлювати, що зробити це можливо лише в умовах нових освітніх стандартів. Діючи стандарти такої можливості практично не надають. Це пов'язано з тим, що лише компетентнісний підхід, забезпечує взаєморозуміння між бізнесом та професійною освітою. На рівні формування компетенцій бізнес може більш чітко сформулювати свої вимоги, наповнити абстрактні поняття

конкретним наповненням, яке ВНЗ повинен трансформувати в зміст навчальних дисциплін, практик, теми курсових та дипломних робіт.

З метою поєднання інтересів освіти та єдиного ринку праці у ВНЗ доцільно створити спеціальну структуру, яка зможе забезпечити реалізацію багатьох взаємних завдань. Основним завданням такої структури є розробка та реалізація проектів, як б забезпечували ефективне зростання якості освіти, особливо в ракурсі збалансованості професійних якостей спеціалістів, набором певних компетенцій, закладених в процесі навчання і вимог єдиного ринку праці.

Запропонований алгоритм розробки нових освітніх продуктів, орієнтованих на інтереси замовника з єдиного ринку праці дозволяє не лише розробити нові освітні продукти, а й виміряти ступінь обліку цих інтересів в освітніх продуктах (рис.1). Начальна стадія – досягнення розуміння та сприйняття ВНЗ сутності цих процесів та явищ. Ініціатива повинна зароджуватись і йти від вищих навчальних закладів в силу наявності розвинутої аналітичної бази. Починати доцільно з трансформації механізмів управління, відкриваючи дорогу становленню неперервної системної професійної роботи з проектування і модифікації освітньої продукції, що виробляється. Разові ініціативи, поступово вимираючи, результатів не дадуть.

Рис. 1. Алгоритм розробки нових освітніх продуктів, орієнтованих на інтереси замовника з єдиного ринку праці

1. Вибір партнерів для визначення замовника з єдиного ринку праці.

При виборі партнера в процесі роз починання нових освітніх програм важливими умовами є орієнтація на довготермінові перспективи, побудова механізмів постійного оновлення освітнього продукту під потреби замовника з єдиного ринку праці, розвиток технологій випереджаючої підготовки кадрів, більш наближеної до потреб єдиного ринку праці в момент фактичного початку їх діяльності.

Ці умови накладають певні обмеження на вибір партнерів. Підприємства повинні бути:

- стійкими та перспективними, інакше довготривалий процес створення нового освітнього продукту ризикує завершитись руйнуванням його затребуваності;

- мати чіткі довготривалі програми стратегічного розвитку;
- за ємністю щорічного залучення кадрів, як мінімум бути співставленими з відповідними об'ємами випуску ВНЗ;
- готові до подальшого серйозного діалогу з ВНЗ про формування довготривалого змістовного стратегічного партнерства.

2. Виявлення взаємних стратегічних інтересів.

Ефективна взаємодія можлива лише в умовах зацікавленості підприємства в ресурсах освіти, а освіти – в ресурсах бізнесу. Заставити підприємство надати свої ресурси вищому навчальному закладу може лише очікування підвищення ефективності підприємства від використання його ресурсів: викладачів і дослідників, наукових розробок, програм підготовки та перепідготовки спеціалістів.

3. Визначення потребуємих компетенцій та ступені їх впливу на успішність роботи випускника.

На етапі підготовки бажано вистроїти відповідності між компетенціями та витягами з посадових інструкцій персоналу. на цьому етапі визначаються компетенції, уточнюється зміст багатьох компетенцій, закладаються вимоги до змісту дисциплін. Для проектування нового освітнього продукту особливий інтерес представляють компетенції з випередженням на 5-8 років.

4. Формування проекту навчального плану.

На даному етапі будується матриця впливу дисциплін на формування компетенцій та вибирається варіант навчального плану, який забезпечував би максимальне значення функціонала сформованих компетенцій. Трудомісткість дисциплін може визначатись пропорційно важливості компетенцій.

5. Формування змісту дисциплін і практик.

Конкретний зміст дисциплін повинен бути направлений на отримання знань, навичок та вмінь, які б забезпечували успішне виконання випускником майбутніх посадових інструкцій та функціональних обов'язків.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Сьогодні на єдиному ринку праці роботодавець бажає отримати спеціаліста, здатного застосувати знання, навички та вміння в конкретній сфері та мати набір певних культурних компетенцій, що утворює контекстні фактори конкретного навчального проекту. Запропонований алгоритм дозволяє формалізовано представити етапи щодо формування якості продукту навчального проекту з урахуванням його контекстних особливостей.

Досліджені питання торкаються змісту конкретного спільного навчального проекту. Але в реальній практиці необхідно реалізовувати низку таких проектів. Тому в подальшому потрібно розробляти науково обґрунтовані підходи до портфельного управління змістом спільних навчальних проектів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жасимов М.М. Основные принципы и управляющие воздействия по устранению отставания высшего образования от современных трендов / М.М. Жасимов // Университетское управление: практика и анализ. – М., 2008. – №3. – С. 86-90.
2. Бушуев С.Д. Управление проектами в условиях глобализации / С.Д. Бушуев // Тези доповідей міжнародної конференції «Управління проектами в умовах глобалізації знань». – К.: КНУБА, 2007. – С. 29-30.
3. Про першочергові заходи та концептуальні напрямки фінансування вищої освіти: рішення колегії Міністерства освіти України. Офіц. Вид. [Чинний від 1996-01-24. Прот.№ 1/4-11]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Блінцов В.С. До концепції управління проектом модернізації вищої освіти / В.С. Блінцов, В.В. Драгомиров // Матеріали III міжнар. наук.-практ. конф «Управління проектами: стан та перспективи». – Миколаїв, 2007. – С. 34-37.

5. Гладка О.М. Роль і місце методології управління проектами в сучасній вищій школі / О.М. Гладка // Управління проектами у розвитку суспільства. Тема: Управління програмами організаційного розвитку в конкурентному оточенні: IV між. конф., 22-23 травня 2008 р.: тези допов. – Київ, 2008. – С. 38-39.
6. Животова Т.П. Класифікація проектів вищих навчальних закладів / Т.П. Животова, О.О. Григор // Управління проектами у розвитку суспільства. Тема: Управління програмами організаційного розвитку в конкурентному оточенні: IV між. конф., 22-23 травня 2008 р.: тези допов. – Київ, 2008. – С. 71-72.
7. Борзенко-Мірошніченко А.Ю. Роль і функції менеджера з якості в освітніх проектах / А.Ю. Борзенко-Мірошніченко Управління проектами у розвитку суспільства. Тема: Управління програмами організаційного розвитку в конкурентному оточенні: між. конф., 24-25 травня 2007 р.: тези допов. – К.: КНУБА, 2007. – С. 71-72.
8. Драгоміров В.В. Управління якістю освіти в проектах трансформації вищих навчальних закладів / В.В. Драгоміров, А.Я. Казарезов // Управління проектами: стан та перспективи: IV міжнар. наук.-практ. конф., 24-26 вересня 2008 р.: матеріали конф. – Миколаїв, 2008. – С. 52-55.
9. Грошев А.Р. Проектирование образовательных продуктов, ориентированных на запросы регионального бизнеса. / А.Р. Грошев, Н.В. Пелихов, А.В. Родионова.// Университетское управление: практика и анализ. – М., 2009. – №6. – С. 44-51.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2010 р.